

המדובר ברוחב הלבנה (Latitude), היינו המרחק הזוויתי מהמילקה. עולה מכאן שפירושו של הראב"ע לשאלה מס' 4 'לאין היה נוטה' תואם את פירושו של רמב"ם לשאלה מס' 2 'לצפונה או לדרומה'. להלן נראה שהמאירי באחד מפירושו מצייג אותו הסבר לשאלה מס' 5, לפי שגרס במשנה כמה היה רוחב.

2.1.4.4 ציורי הלבנה בפירוש רש"י

רש"י כתב:

לאין היה נוטה - ראשי הפגימה לאיזה צד נוטין, לצד צפון כזה או לצד דרום כזה

הציורים מופיעים כך בדפוס וילנא. וויזנברג במאמרו כבר התייחס לבעיית הציורים שבדפוס שלפנינו,¹⁰⁷ והעיר את ההערות הבאות:

א. הציורים בדפוס וילנא הפוכים מהמציאות האסטרונומית: קרני הירח (שרש"י מכנה אותן בשם 'ראשי הפגימה') הנוטות צפונה יראו כנוטות לימינו של הצופה, המביט בירח המצוי באופק המערבי, ולדידו צפון מצוי בצד ימין, וכאשר הקרניים פונות דרומה הרי שקרני הירח נוטות שמאלה.

ב. בדפוסים הקדומים שהיו נגישים לוויזנברג אחרי התיבה 'הזה' המופיעה פעמיים מצויות לקונות.

ג. בפירוש רש"י הנדפס יחד עם פירוש 'עץ החיים' לר' יעקב חאגיז, מהדורה שנייה, ברלין 1716-1717, הצורות מצוירות באופן הנכון.¹⁰⁸

מלבד ההערה על הכיוון ההפוך של ציורי הירח ברש"י, עוד יש להעיר על ציורים אלו שהירח מצוייר באופן שגוי כחצי עיגול,¹⁰⁹ בעוד שהמראה הנכון של החודש הוא של חרמש דקיק. כמו כן הירח בציורים אלו נראה 'זקוף' לחלוטין, ולעיל (2.1.4.1) כתבתי כי הירח לעולם לא יראה באופן כזה בעת הראייה הראשונה במערב.¹¹⁰

2.1.5 השאלה החמישית: 'וכמה היה רחב'?

לשאלה החמישית לא השתמרה תוספתא ולא תלמוד בבלי. לעומת זאת השתייר בידינו משפט קצר בירושלמי אותו אנסה לבאר בהמשך.

2.1.5.1 נוסח השאלה במשנה

וכמה היה רחב – כל עדי הנוסח מלבד הבאים:

¹⁰⁷ וויזנברג, יסודות, עמ' 183, הע' 125.

¹⁰⁸ בדקתי את המהדורה הראשונה של חיבור זה: ר' יעקב חאגיז, עץ החיים, מועד, ליוורנו תט"ז, דף רלד ע"א. שתי התיבות 'כזה' הושטו שם וכתוב: 'לאין היה נוטה ראשי הפגימה לאיזה צד נוטין לצד צפון או לצד דרום' ללא שום ציור או רווח לציור.

¹⁰⁹ מופע הנראה רק בסוף הרבע הראשון ובתחילת הרבע האחרון של החודש הסינודי.

¹¹⁰ אמנם תמונה זאת תתכן ברבעי החודש (ראה בהע' הקודמת) כאשר הירח מצוי בכיוון דרום, בסוף הרבע הראשון סמוך לשקיעת השמש, או בתחילת הרבע האחרון סמוך לזריחת השמש.